

Przedmowa do drugiego wydania

Od pierwszego wydania trzeciego tomu Systemu Prawa Karnego pt. Nauka o przestępstwie. Zasady odpowiedzialności upłynęło kilka lat. Praca ta spotkała się z dużym i życzliwym zainteresowaniem ze strony przedstawicieli nauki prawa, praktyków wykonujących zawody prawnicze, a także – osób studiujących prawo. Tak znaczne zainteresowanie – podobnie jak innymi tomami Systemu Prawa Karnego, które ukazały się w okresie ostatnich kilku lat dzięki staraniom C.H. Beck – skłoniło Autorów i Wydawnictwo do przygotowania nowego wydania książki. Stan prawny, do którego odwołują się opracowania zawarte w tomie 3 Systemu nie uległ poważniejszym zmianom. Znaczący jest jednak rozwój piśmiennictwa, a także dorobek judykatury. Wciąż pojawiają się nowe opracowania monograficzne, artykuły w czasopismach prawniczych, orzeczenia, glosy i inne wypowiedzi dotyczące poszczególnych zagadnień, które mieszczą się w ramach kluczowej dla prawa karnego problematyki zasad odpowiedzialności karnej. Opracowanie drugiego wydania umożliwia uwzględnienie nowych pozycji w literaturze i orzecznictwie.

W ostatnim czasie zmienił się także stopień zainteresowania prawem i naukami prawnymi w społeczeństwie, zwłaszcza wśród tych obywateli, którzy nie wykonują zawodów prawniczych i nie zajmują się prawem na co dzień. Kolejne zmiany dokonywane w ustawodawstwie wymuszają przyspieszoną „edukację prawną” i powodują, iż wśród nieprawników coraz wyraźniej wzrasta zrozumienie znaczenia prawa (nie tylko ustrojowego) dla prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa i bezpieczeństwa każdego z jego członków. Wzrasta też sprzeciw wobec podejmowanych w życiu publicznym prób podważania autorytetu i lekceważenia wiedzy prawniczej, kwestionowania ustaleń nauk zajmujących się teorią i dogmatyką poszczególnych dziedzin prawa. Z dezaprobatą spotyka się traktowanie prawa jako składającego się z autonomicznych przepisów prostego narzędzia służącego do osiągnięcia zamierzonych celów politycznych, używanego bez uwzględniania ustaleń nauki i z pominięciem powszechnie przyjmowanych od lat zasad związanych z tworzeniem i stosowaniem prawa. Nie ulega wątpliwości, że wzmożone szerokie zainteresowanie obywateli prawem nie ominie też prawa karnego (w tym również – zasad odpowiedzialności karnej). Ze względu bowiem na przewidywane w obowiązujących przepisach karnych najbardziej dolegliwe sankcje, ale też dobitnie podkreślane funkcje gwarancyjne tych norm, pozycja prawa karnego jest wyjątkowo doniosła. Przygotowanie nowego wydania kolejnych tomów Systemu Prawa Karnego wydaje się zatem obecnie szczególnie pożądane – nie tylko ze względu na zainteresowania prawników i potrzeby edukacji prawniczej.

Poszczególne rozdziały i paragrafy w drugim wydaniu tomu 3 Systemu Prawa Karnego przygotowali znakomici Autorzy z różnych ośrodków akademickich. Zespół autorski tworzą ci sami wybitni znawcy omawianej w tej książce problematyki, którzy uprzednio opracowali odpowiednie części w pierwszym wydaniu tomu. Pracę nad przygotowaniem całości dzieła koordynowało Wydawnictwo C.H. Beck, które też niezwykle

Przedmowa do drugiego wydania

starannie przygotowało książkę do druku. Redaktor tomu trzeciego wyraża serdeczne podziękowanie i najwyższe uznanie Autorom oraz Przedstawicielom Wydawnictwa za podjęcie trudu przygotowania i sprawne opracowanie nowego wydania 3 tomu Systemu Prawa Karnego.

Łódź, sierpień 2017 r.

dr hab., prof. UŁ *Ryszard Dębski*

Przedmowa

Tom trzeci Systemu Prawa Karnego obejmuje fundamentalną dla prawa karnego problematykę zasad odpowiedzialności. Są to w nauce o przestępstwie zagadnienia nie tylko kluczowe, ale także w wielu wypadkach wysoce sporne, wywołujące liczne polemiki w nieustannie i intensywnie rozwijającej się doktrynie prawa karnego. We współczesnych opracowaniach spotykamy różne – odwołujące się do odmiennych założeń i uzasadnień teoretycznych oraz argumentów dogmatycznych – poglądy dotyczące np. konstruowania struktury przestępstwa, pojmowania bezprawności i karalności czynu, sposobu określania samego czynu, ustalania zasad obiektywnego przypisania, definiowania winy, odczytywania konstrukcji form współdziałania przestępczego i wielu innych problemów. Zagadnienia przedstawiane w niniejszym tomie są przedmiotem często zasadniczych rozbieżności zapatrywań i kontrowersji w piśmiennictwie, rzecz jasna – nie tylko w piśmiennictwie polskim. Właściwemu dla omawianej problematyki zróżnicowaniu poglądów sprzyja słuszne założenie przyjmowane przez twórców Kodeksu karnego, iż w szczególnie kontrowersyjnych sprawach dotyczących zasad odpowiedzialności obowiązujące przepisy karne nie powinny arbitralnie rozstrzygać sporów teoretycznych i dekretować ich wyników, że nie należy zamykać dyskusji naukowej np. zamieszczając w ustawie prawną definicję czynu, przesądzając przyjęcie określonej teorii winy (przez zdefiniowanie jej w kodeksie), wyliczając przesłanki obiektywnego przypisania czynu itd. Toteż Autorzy przygotowujący poszczególne części opracowania (rozdziały i paragrafy) składające się na zawartość tomu trzeciego Systemu Prawa Karnego stanęli przed niełatwym zadaniem: nie rezygnując z prezentowania własnych zapatrywań w poszczególnych sprawach należało przedstawić Czytelnikom cały wachlarz spotykanych w piśmiennictwie poglądów odnoszących się do omawianych zagadnień. Wydaje się, iż założenie to zostało zrealizowane.

Zawartość przedstawianego tomu podzielono na cztery części (cztery obszerne rozdziały). Najbardziej rozległą tematycznie część tomu trzeciego stanowią rozważania zamieszczone w rozdziale pierwszym. Obejmują one przede wszystkim zagadnienia związane z elementami struktury przestępstwa stanowiącymi poszczególne płaszczyzny prawnokarnego wartościowania czynu. W rozdziale tym przedstawiono problematykę dotyczącą w szczególności pojęcia przestępstwa, sposobów definiowania czynu i znaczenia czynu w prawie karnym, określania bezprawności jako cechy zachowania podlegającego karze, funkcji typu czynu zabronionego (wymogu określoności i znaczenia znamienności czynu), zagadnień związanych z cechą społecznej szkodliwości czynu oraz z problematyką winy. Odrębne rozważania w pierwszym rozdziale prezentowanego tomu poświęcono podmiotowi przestępstwa (oraz warunkom odpowiedzialności nieletnich), teoriom związku przyczynowego i koncepcjom obiektywnego przypisania, zagadnieniom umyślności i nieumyślności (strony podmiotowej czynu zabronionego), problematyce zawinienia na przedpolu czynu zabronionego. W kolejnych dwóch obszernych rozdziałach przedstawiono zagadnienia związane z rozszerzeniem karalności na etapy poprzedzające dokonanie czynu zabronionego (formy stadialne popełnienia czynu

zabronionego), oraz problematykę dotyczącą zasad odpowiedzialności osób popełniających czyn zabroniony w warunkach współdziałania przestępnego. Czwarty rozdział poświęcono zbiegowi przepisów ustawy oraz zagadnieniom związanym z regułami wyłączania wielości ocen.

Poszczególne części tomu (rozdziały i paragrafy) przygotowało dwunastu Autorów reprezentujących różne ośrodki naukowe, wyrażających często odmienne poglądy w poszczególnych sprawach stanowiących przedmiot opracowania. Zadaniem redaktora tomu było zwrócenie się z prośbą o współpracę przy konstruowaniu planowanego dzieła do Autorów zapewniających najwyższy poziom naukowy opracowań. Założeniem było też uzyskanie pracy w miarę możliwości jednolitej pod względem formalnym (technicznym). W żadnym wypadku nie należało natomiast oczekiwać, iż w tomie prezentowane będą ujednolicone zapatrywania w poszczególnych kwestiach spornych lub uzgodnione stanowiska Autorów, z których każdy odpowiada wyłącznie za konstrukcję i treść rozważań oraz poglądy formułowane w opracowanej przez siebie części publikacji.

Nie ulega wątpliwości, iż podstawowe znaczenie dla powodzenia śmiałego projektu opracowania takiego dzieła jak kolejny już tom Systemu ma skompletowanie znakomitego zespołu Autorów. Zaznaczyć należy, iż w ramach konstruowania takiego zespołu przygotowującego prezentowany tom trzeci fundamentalne zasługi położył zmarły w dniu 3.2.2012 r. Profesor *Andrzej Marek*, Redaktor Naczelny Systemu Prawa Karnego, którego wybitny wkład w powstanie zarówno niniejszego tomu, jak i wcześniej opublikowanych części Systemu zasługuje na szczególną wdzięczność i uznanie. Podkreślić należy także doniosłe zasługi w tym zakresie Profesora *Andrzeja Zolla*, który był jednym z inicjatorów i twórców projektu opracowania wielotomowego Systemu Prawa Karnego. Dziękując Autorom poszczególnych części dzieła oraz Wydawnictwu za doskonałą współpracę redaktor tomu trzeciego wyraża nadzieję, iż prezentowane opracowanie spełni oczekiwania zarówno Czytelników, jak i Projektodawców tego ogromnego przedsięwzięcia.

Łódź, listopad 2012 r.

dr hab. *Ryszard Dębski*,
prof. Uniwersytetu Łódzkiego